

IN DE SERIE:
NIEUWE MUZIEK

ntr: 65
Zaterdag
Matinee
grenzeloos nieuwsgierig

10 JANUARI 2026 | 13.30-16.00 UUR

Terug naar De Materie

Het Muziek i.s.m. *HIIT*, Koninklijk Conservatorium
Den Haag en Conservatorium van Amsterdam

Bas Wiegers dirigent

Kees Jan de Koning koordirigent

Leslie Pérez-Canto Azaf assistent-dirigent

Robin Tritschler tenor (*Gorlaeus*)

Elisabeth Hetherington sopraan (*Hadewijch*)

Stephanie Pan spreekstem (*danseres, De Stijl*)

Yela de Koning spreekstem (*Madame Curie, deel 4*)

Louis Andriessen 1939-2021

De Materie

een opera in vier delen

libretto

Louis Andriessen & Robert Wilson

wereldpremière

Amsterdam, Het Muziektheater, 1 juni 1989

deel 1 voor tenor, 8 stemmen en groot ensemble

Hadewijch voor sopraan, 8 stemmen en groot ensemble

pauze

De Stijl voor 4 vrouwenstemmen, vrouwelijke spreker en groot ensemble

deel 4 voor vrouwelijke spreker, 8 stemmen en groot ensemble

69
In de Spiegel:
toelichting
Remy Alexander
Spiegelzaal
12.55-13.20 u

uitvoering mede mogelijk gemaakt door financiële steun van de Stichting Reinbert de Leeuw

Terug naar De Materie

De Materie werd in 1989 meteen beschouwd als dé synthese van Louis Andriessens denken en kunnen. Overrompend, in kracht en schoonheid. Ook zo nieuwsgierig naar hét muziektheaterwerk dat nergens op lijkt? Naar de 'kleur' die het Nederlandse componeren bepaalde en soms nog (enigszins) bepaalt?

De Materie beleefde in 1989 zijn première in de Amsterdamse Stopera. Het gebouw was enkele jaren daarvoor geopend; je rook de nieuwigheid van de vloerbedekking nog. Het stuk ging zeven keer in Amsterdam, meteen daarna ook in Den Haag en Rotterdam. De decors en peperdure aankleding waren van de afgelopen zomer overleden regisseur Robert Wilson, die ook had meegedacht voor het libretto.

Het werk is sindsdien niet vergeten, het is zelfs enkele malen hernomen. Vandaag klinkt de Matinee-première. Al in juli 1986 had Andriessen partner Jeanette Yanikian geschreven wat het volgens haar moest worden: 'Waardig en implicerend – allesomvattend, pretenties voorbij, zuiver, ijl en gepassioneerd.'

Nauwelijks te omschrijven

Veelomvattend, met een tik van minimal music, van de goede (Amerikaanse) popmuziek van de jaren tachtig en de ballroom/boogie-woogieliefde van Mondriaan, filosofisch, historisch, eigengereid: De Materie van Louis Andriessen laat zich nauwelijks omschrijven. Zelfs niet in negatieve termen: er is géén operavibrato, er is géén duel met verkeerde afloop, er is iets wat op een orkest lijkt, maar dan wel met saxofoons, elektrische gitaren, basgitaren, synthesizers en drums. Die 'omschrijving' zegt niets – dit is gewoon De Materie.

Het muziektheaterstuk heeft vier delen die in thematisch en zelfs stilistisch opzicht sterk van elkaar verschillen. In weerwil van zijn titel is het een bijna-abstrakte 'opera'. Over schoonheid, eigenheid, Nederlandse kennis – zelfs een beetje natuurkunde – en liefde. Sterk ritmisch, aangrijpend, maar zonder gevoelige filmstrijkers. Luid en extrovert (deel 1 en 3) én lieflijk en beschouwend (deel 2 en 4). De Materie behoort, eigenlijk, nog altijd tot de beste Nederlandse muziek van de afgelopen eeuw.

Op zoek naar de 'juiste noten' ¹

Op dinsdagavond 17 december 1985 gaat op Keizersgracht 740 de telefoon. Het is Princeton University: of Andriessen in het studiejaar 1986/87 wil komen lesgeven. Louis is 'apetrots' en 'zeer opgewonden', want: '46 jaar oud en in één jaar gastleraar op Yale en Princeton! (...) Wat zouden pappa en mamma dit fantastisch vinden! Princeton. Volgens mij zat Einstein daar, Oppenheimer. Het is eigenlijk ongelooflijk.'

Andriessen zal uiteindelijk pas in 1996 lesgeven op Princeton, maar zijn populariteit in de VS als componist en docent is groeiende. Het is volop winter als Louis en zijn geliefde Jeanette arriveren in New Haven, de universiteitsstad even boven New York. Op 16 januari 1987, midden in een sneeuwstorm, nemen ze hun intrek in het appartement dat Yale University hun ter beschikking heeft gesteld. Lyonstreet 84 wordt al snel een soort duiventil, waar Andriessen niet alleen Nederlandse vrienden ontvangt, onder wie Reinbert de Leeuw, Beppie Blankert, Sieuwert Verster, Elmer Schönberger, Diderik Wagenaar, Paul Koek, maar ook zijn favoriete Amerikaanse leerlingen, onder anderen David Dramm, Ed Harsh en William Doerrfeld (de Bende van Drie). Bij de schoollei-

¹ Jacqueline Oskamp, uit *Groots is de liefde. Biografie van Louis Andriessen*, Amsterdam 2025 - tussenkoppen RED

ding heeft Andriessen bedongen dat hij niet voor 13.00 uur hoeft te beginnen, zodat hij de ochtend aan zichzelf heeft om te componeren.

I - Plakkaat van verlatinghe, atoomtheorie en scheepsbouw

Zodra de piano is gearriveerd gaat hij verder met *De Materie*, waarvan nu niet alleen de première vaststaat maar ook de regisseur. Op voorstel van Jan van Vlijmen, sinds 1984 intendant bij de Nederlandse Opera, is de Amerikaanse minimalist Robert Wilson benaderd en – na een paar ontmoetingen met Andriessen – bereid gevonden een enscenering te ontwerpen. Bovendien heeft de componist moeten beloven de overige drie delen van *De Materie* tot aan de première op 1 juni 1989 in de la te houden en niet, zoals

De Stijl, alvast als zelfstandig concertstuk de wereld in te sturen. De keuze van de teksten voor deel 1 – eerder kan hij niet aan het werk – is ondertussen gemaakt: Andriessen combineert het *Plakkaat van verlatinghe* uit 1581 (een manifest tegen de Spaanse overheersing) met een tekst uit 1610 van David Gorleaus over diens atoomtheorie en een tekst uit 1690 van Nicolaes Witsen over de scheepsbouw in de zeventiende eeuw.

Deze drie thema's verknoopt hij muzikaal met het middeleeuwse motief *L'Homme armé*, het geuzenlied *Merck toch hoe sterck* en vijf noten uit Bachs *Prelude in Es* uit het *Wohltemperierte Klavier* deel 1. Het timmeren van een schip, waarmee *De Materie* opent, verbeeldt niet alleen de

II - Hadewijch*

'Spreken over de voorgeschiedenis van Hadewijch, of over de technieken die ik toepas, is smoesjes verkopen – het enige wat je moet zeggen is: ik heb geprobeerd een zo'n mooi mogelijk stuk te maken.'

[Dit stuk is] 'een uitvergroting is van iets dat zich meestal wel in een opera afspeelt, namelijk de grote sopraanaria van het vrouwelijke hoofdpersonage die zich ergens over beklagt [...] of aan zichzelf uitlegt hoeveel ze van iemand houdt. [...] Essentieel is dat er sprake is van een dramatische situatie, maar niet van een dramatische handeling.'

'Ik geloof dat kennis niet in tegenspraak is met de intuïtie – daar gaat eigenlijk de hele opera over. Er bestaat zoiets als intuïtieve kennis.'

* uit lezing Louis Andriessen voor studenten Muziek- en theaterwetenschap, Universiteit Utrecht, 22 maart 1989

III - De Stijl*

'Het derde deel schreef ik op verzoek van De Volharding en Hoketus die samen hadden opgetreden op een grote anti-kernwapendemonstratie in Den Haag in '83, waar 500.000 mensen bijeen waren. Zij hadden daar wat strijdliederen van mij uitgevoerd. Het klikte, en ze vroegen vier componisten aan een nieuw project te schrijven. (...) De bezetting voor mijn nog te schrijven stuk over Mondriaan kwam ongeveer overeen met de samenstelling van de twee ensembles. Maar: het zou onderdeel worden van een opera, dus er moest wel zang bij.'

'In dit stuk ontbreken instrumenten die wel in de andere delen spelen. Je kan het vergelijken met een Trio uit een Menuet, dansvormen waar de "tussenstukjes" voor een kleinere bezetting worden gecomponeerd. Vijf saxofoons spelen een belangrijke rol, het stuk is eigenlijk geschreven voor een "big band" met zang – het gaat ook over lichte muziek.'

'Ik heb overwogen een vers over jazz van Paul van Ostaijen (*Asta Nielsen*) te gebruiken, maar dat was te "muzikaal".'

'Dr. Schoenmakers – een geflipte katholieke priester – werd mijn sleutel tot de antroposofisch geïnteresseerde Mondriaan.'

* uit lezing Louis Andriessen voor studenten Muziek- en theaterwetenschap, Universiteit Utrecht, 29 maart 1989

oorverdovende herrie die in de welvarende Gouden Eeuw uit de Amsterdamse haven opsteeg, maar drukt ook een strijdbare houding uit waarmee Andriessen zich vereenzelvigd. 'Dit muziekstuk gaat de hele tijd over mezelf,' zegt hij in mei 1989. 'In die tijd zou ik aan de kant van die rebelse calvinisten hebben gestaan. Dat heeft niets te maken met afweer tegen mijn katholieke opvoeding (...) Calvinisme was toen iets heel anders dan nu: het was Bourgondisch en lawaaiig. Volksverzet!'

Op een avond is Hoketus-slagwerker Paul Koek aanwezig op Lyonstraat 84. Andriessen heeft zojuist het begin van deel 1 van *De Materie* voltooid: 144 snoeiharde klappen met een hamer oftewel 'zeshonderd hamers in de haven van Amsterdam in 1620, samengebald in die ene grote hamer' – een eenvoudig idee, waar hij desalniettemin maanden naar heeft gezocht. Hij stelt Koek voor dit gedeelte samen door te spelen, niet op de piano maar met een stapel linialen. Ze pakken allebei een liniaal en beginnen: 'Een twee drie vier: bàm!!! Een twee drie vier: bàm!!!' Na een aantal maten breekt de eerste liniaal doormidden, het hout vliegt door de kamer, schaterend en tegelijk bloedserieus spelen ze door.

David Damm weet het nu zeker: 'Als dit nieuwe muziek in Nederland is, moet ik daarheen!'

IV - Madame Curie, Kloos en Hendrik

In april 1988 reist Andriessen af naar Buffalo, met een tussenstop in Montréal waar op 7 april *De Staat* wordt gespeeld. Hij is gevraagd voor een twee weken durend gastdocentschap aan de universiteit van Buffalo. Het is nu bijna een jaar voor de première van *De Materie* en Andriessen heeft van het laatste deel nog geen noot op papier. Sterker nog, hij heeft nog altijd geen invalshoek gevonden voor het slotdeel. Na de wetenschap (Gorleaus), mystiek (Hadewijch) en beeldende kunst (Mondriaan) is nu de muziek aan de beurt. Hij heeft zijn zinnen gezet op Alphons Diepenbrock, de componist die begin twintigste eeuw als eerste het Franse idioom in de Nederlandse muziek introduceerde en die mede om die reden een idool was van Louis' vader Hendrik. In de correspondentie van Diepenbrock, die vijf kloeke delen beslaat, is hij op zoek naar een prikkelende 'combinatie van wetenschappelijkheid en gevoel'. De brieven roepen veel herinneringen aan zijn vader op, maar een bruikbaar citaat vindt hij niet. Zodra hij weer in Amsterdam is, duikt hij in de ongepubliceerde brieven van Diepenbrock, die musicoloog Eduard Reeser speciaal voor hem heeft opgediept – opnieuw zonder resultaat.

Het is regisseur Bob Wilson die hem attendeert op de teksten van Madame Curie, de Franse wetenschapster die baanbrekende ontdekkingen deed, terwijl ze werd verteerd door verdriet om haar overleden echtgenoot – een tip die *Volkskrant*-journalist Roland de Beer later zal typeren als 'een radioactief koekoeksei, afkomstig uit een onvoltooid project van Bob Wilson'. Weliswaar is Madame Curie geen exponent van de Nederlandse cultuurgeschiedenis, maar Andriessen ondervangt dit door in de vaderlandse poëzie naar aanvullende teksten te zoeken. Het worden twee halve sonnetten van Kloos. Hij slaat meteen aan het componeren en rapporteert drie weken later aan tante Annie, zijn vroegere pianolerares: 'Het gaat goed. Na een ijzig langzaam begin ontwikkelt het zich tot een soort *Hocketus*-achtige, langzame pavane. Na een lange tijd verschijnt het sonnet van Kloos over hoe de liefde de dood overwint.'

De muziek bevat verwijzingen naar de *Pavane voor piano solo* uit 1937 van zijn vader Hendrik. Zeven jaar na diens dood durft Louis nog steeds niet naar 'pappa's muziek' te luisteren, schrijft hij in diezelfde brief aan tante Annie. 'Toen Hiek [de oudste zus van Louis] laatst bij mij het *Magna res* en *Fiat Domine* zong, kon ik mijn tranen niet bedwingen. En die tranen, die moeten nou juist in de noten, snapt u wel!'

Structuur én vrijheid

In *De Materie* zijn de persoonlijkheid én het compositorische kunnen van Andriessen, die vijf dagen na de première vijftig jaar is geworden, samengebald. Dit is wie hij is. Is *De Materie* een autobiografie? Niet in de zin zoals hij dat woord zelf definieert: 'Er is geen wetenschappelijke theorie die aantoonst dat een bepaald soort psychologie leidt tot een zekere wijze van componeren. Zo min als een bepaalde opvoeding leidt tot een zekere wijze van componeren. Mijn broer die vrijwel dezelfde opvoeding heeft gehad als ik, componeert heel anders.' Toch kan *De Materie* als een groot autobiografisch mozaïek worden beschouwd, omdat het Andriessens temperament, zijn interesses, zijn innerlijke tegenstrijdigheden, zijn muzikale liefdes, zijn veelkantige en complexe persoonlijkheid weerspiegelt.

Flarden (Nederlandse) geschiedenis, mystiek, (beeldende) kunst en wetenschap gebruikt hij als opstapje voor systematische verwijzingen naar muzikale genres: respectievelijk een toccata, balade, passacaglia en een pavane. Elk deel heeft een eigen toonsoort en tempo, bijeengehouden door een skelet bestaande uit vier karakteristieke Andriessen-noten (het akkoord f-bes-c-e). De filosofische en literaire ideeën zijn associatief en met de nodige losse eindjes aan elkaar geregen, de muziek is tot op de laatste tel beredeneerd. De teksten zijn vaak onverstaanbaar, de noten glashelder. Een frivole babbeligheid over het stuk in begeleidende interviews staat haaks op de muziek zelf die op elk niveau is door-dacht en geconstrueerd.

Uit *De Materie* spreekt een sterk geloof in structuur én een grote behoefte aan vrijheid. Niet langer gebruikt Andriessen de collage-vorm om heterogene elementen met elkaar te combineren; een conceptuele denkwijze stelt hem in staat abstracte verbanden te leggen tussen uiteenlopende muzikale stijlen en tijden. Die aanpak geeft hem de vrijheid te grasduinen in de canon, heden en verleden met elkaar te verbinden, serieus en lichtzinnig tegen elkaar uit te spelen, ironisch te jongleren met het bekende en om soms, heel soms, zoals in Hadewijch, een naakte, ondubbelzinnige schoonheid tot klinken te brengen.

De partituur, of in Andriessens woorden 'de juiste noten', is het enige wat hem echt interesseert. 'Iedere manier om tot goede noten te komen – behalve mensen vermoorden – is opportuun,' zegt hij eens. Daarom laat hij de kritiek van de Groningse professor Henk Kubbinga, die zich vastbijt in de zaak Gorleaus, van zich afglijden. Kubbinga betoogt dat niet David Gorleaus maar de zeventiende-eeuwse natuurkundige Isaac Beeckman 'bedenker van iets werkelijk nieuws' was, namelijk 'het molecuulbegrip'. Kubbinga belegt op 29 juli 1987 een sessie met Andriessen, waarvan de notulen door beiden plechtig worden ondertekend, maar die Andriessen niet op andere gedachten brengt. Hij vindt Beeckman 'een beetje een saaie man, een brave schoolmeester' en geeft de voorkeur aan de kleurrijke herrieschopper Gorleaus, ook al maakt hij zich zo schuldig aan geschiedvervalsing. Zijn leerling Bill Doerrfeld wijst hem eveneens op een ongerijmdheid. Dat Andriessen

Louis Andriessen was een van de belangrijkste Nederlandse componisten van de voorbij eeuw, en internationaal misschien wel de bekendste. In werken als *De Tijd*, *De Staat*, *Mausoleum* en *De Snelheid* zette hij filosofische begrippen centraal als grond voor zijn muzikale denken. Theaterwerken: *De Materie*, *Trilogie van de laatste dag*, *Writing to Vermeer*, *Rosa*, *a Horse Drama* en *La Commedia*.

aan de hand van de uitdrukking 'oneindig kleine deeltjes' de theorie van Gorleaus uitlegt, is volgens Doerrfeld feitelijk onjuist en beslist niet wat Gorleaus beoelde. Ook die kritiek legt de componist naast zich neer.

Componeren is van het hoogste publieke belang

Wat wel hard aankomt is de aanval in *Trouw* van die andere *Reconstructie*²-makker, Peter Schat. Verwijzend naar enerzijds het metershoge standbeeld van de communist Che Guevara twintig jaar eerder op het podium van Carré en anderzijds de recente gewelddadige onderdrukking van het volksprotest op het Plein van de Hemelse Vrede door het Chinese leger, verwijt hij Andriessen met 'opnieuw het aanroepen van Marx (...) een sadistische aanslag op de kunst van het componeren' te plegen.

Uiteraard komt deze agressieve uithaal ter sprake in het televisieprogramma *Zomergasten*, waarin Andriessen tien dagen later de gast is. Diplomatiek geeft hij te kennen eens met Schat 'over de noten' te willen praten. Deze heeft inmiddels spijt van zijn 'bittere reactie' en stelt voor met elkaar in discussie te gaan in *NRC Handelsblad*: 'Ik acht componeren van het hoogste publieke belang, net als jij (...) Omdat ik begonnen ben met vervelend zijn (ik was en ben oprecht zeer geschokt door de muziek) zou ik daarbij de openzet moeten doen met een analyse van de noten.'

Louis vertrouwt het niet. Op 20 juni 1989 schrijft hij terug: 'Lieve Peetje, Bedankt voor je aardige brief, daar was ik blij mee. Natuurlijk wil ik met je over de noten praten, maar niet in het openbaar: vooral met Hadewijch heb ik geprobeerd zo mooi mogelijke muziek te schrijven, en de gedachte dat ik haar in het openbaar zou moeten 'verdedigen' vind ik vreselijk. Alsjeblieft, bespaar me dat.'

Jacqueline Oskamp

² *Reconstructie*: muziektheaterproject van Louis Andriessen, Reinbert de Leeuw, Misha Mengelberg, Peter Schat, Jan van Vlijmen, Hugo Claus en Harry Mulisch, Holland Festival 1969.

Libretto

deel 1

koor

DOEN TE WETENE, dat wy't ghene voorseyt overghemerckt, ende door den uutersten noot, als vore ghedronghen zijnde, by ghemeynen accoorde, deliberatie ende overdraghe, den Coninck van Spaegnien verclaert hebben, ende verclaren midts desen, ipso jure, vervallen van sijne Heerschappije, gherechticheyt, ende erffennisse van de voorseyde Landen; ende voortaeane van egheene meyninghe te zijne den selven te kennen in eenighe saken den Prince, sijne Hoocheyt, Jurisdictie, ende Domeynen van dese voorseyde Landen raeckende, sijnen naem als Overheer [meer] te ghebruycen, oft by yemanden toelaten ghebruycet te worden. Verdurende oock dien volghende alle Officiers, Justiciers, Smale Heeren, Vassalen, ende alle andere Inghesetene vanden voorseyden Lande, van wat conditie oft qualiteyt die zijn, voortaeane ontslaghen vanden eede die sy den Coninck van Spoegnien, als Heere van dese voorseyde Landen gheweest hebbende, moghen eenichsins ghedaen hebben, oft in hem ghehouden wesen.

(...)

Ordonneren ende bevelen allen Justiciers, Officiers, ende andere die 't selfde eenichsins aengaen ende raken mach, dat sy voortaeane den naem, titele, groote ende cleyne zeghelen, contrezeghelen, ende cachetten

vanden Coninck van Spaegnien verlooten, ende niet meer en ghebruycen; Ende dat in plaetse van dien, so lange de Hoocheit vanden voorseyden Hertogh van Anjou, om nootelicke affairen het welvaren van dese voorseyde Landen rakende, noch van hier absent is, (...) ende andersins d'andere by maniere van voorraet ende provisie sullen aennemon ende ghebruycen den tijtele ende naem van 't Hoort ende Lantraet. Ende middeler tijdt dat 't selfde Hooft ende Raeden volcomelick ende (...) in oeffeninghe van hennen staet ghetreden sullen zijn, onsen voorseyden name. Wel verstaende datmen in Hollandt ende Zeelandt sal gebruycen den naem vanden hoogh gheboren Vorst den Prince van Oraengien, ende de Staeten vande selve Landen, totter tijdt toe den voorschreven Landtraet datelick sal inghestelt wesen, ende sullen hun aldan reguleren achtervolghende de consenten by hunlieden opde Instructie vanden Landraet ende contract met sijne Hoocheyt aenghegaen.

Volght nu hoe men de Scheeps-deelen t'zamen zet. Zoo begint het timmeren met de Achter-steven, om dat het besnoeijen der Kiel mede uit de zelve werdt gehaalt, en de evenmaat der meeste Scheeps-deelen uit de Voorsteven volght.

1. Ten eersten maakt men de Kiel.

Daar na

2. De Voor-steven.

3. De Achter-steven.

4. De Hek-balk.

De Rantzoen-houten.

De Klos.

Het Broek-stuk.

De Worpen.

De Hek-stutten. Als dan

Stapelt men de Kiel.

Neemt de Hek-stutten af, en de Worpen daar uit.

Ryst de Voor-steven.

Ryst de Achter-steven om hoog,

legt daar de Worpen in,

en zet daar dan de Hek-stutten aan.

Maakt een Knie op de Kiel,

en tegen de Achter-steven aan.

Hier na

Maakt het Huit-dicht.

Maakt het voort klaar.

Laat het Schip op zyde vallen.

Zet het recht.

Maakt het alom klaar, om 't Schip te doen gaan, en als het klaar is zoo laat het afloopen.

En als het Schip te water is gegaan, zoo maakt dan de Stellingen buiten en achter aan.

Maakt de Klossen boven de Poorten buiten om.

En de Vullingen in 't Ruim.

Dan de bovenste Lyfhouten.

opkomst Gorlaeus, 20 jaar oud Gorlaeus

De ondervindinghe bewijst dat de sloffe geen deel is van het wezen..

koor

Met de Wager daar op.

De Ribben op den Overloop.

De Karviel-houten daar onder.

Het Spoor van de Spil, en van de Bezaans mast.

De Uitlegger.

De Hoofden van de Tralie-luiken op 't Verdek.

Leght de Balken van de Kajuit op de Klampen, als ook die in de Bak.

De Balk-wager daar onder, met de andere Wagers.

De Ribben op 't Verdek.

Maakt de Knechten klaar in de Bak.

Kajuit-houten in de Bak, en onder de Ribben.

Zet de Speenen.

De Groote en Fokke Knecht.

Strykt den Overloop dicht.

Daar na maakt men het Kruis van de Kajuit, en het Schot.

Het Galjoen.

De Galdery.

De Poorten.

Kluizen.

De Beting-knies.

Het Schan-dek.

De Beting-balk.

Strykt de Bak.

Maakt het Water-bordt op de Bak.

Als ook het Water-bordt in de Hut.

Leght de Balken daar aan, met de Ribben.
 Maakt de Balk-wagers, met d'andere Wagers daar onder.
 Strykt het daar op, en maakt de Rusten.
 Beschiet de Kajuit, en maakt daar Kooijen in.
 Maakt de Visschers klaar.
 Zet de Masten in.
 En de Boegspriet.
 Met de Spil.
 Maakt de Puttingen vast.
 Ook het Schot voor de Stuur-plecht.
 Met het Schot voor de Bak.
 En de Tralie-luiken.
 Maakt hier na de Stulp-luiken.
 De bossen en 't Gemak.
 Het Schot voor de Hut.
 Bos-banken.
 Kruis-houten.
 Het Schot voor de Konstapels kamer.
 De Bottelarye.
 De Kombuis.

Gorlaeus

Geen geheel is verscheiden van de delen, wanneer men deze te zamen heeft gevoegd. Zo het wel daarvan verscheiden zou zijn, zou dit verschil in enige zake blijken. Deze zake zou of wel een deel van het geheel zijn of wel het enig wezen van hetzelfde. Is het dat het een deel is, zo was de tellinge der delen, welke tevoren geschiedde, niet volkomen. Is het daarentegen enig eigen wezen van het geheel, dan vrage ik:

wat moge dit wezen zijn, waardoor moge het zijn voortgebracht? Daartoe komt dat hetgeen in iets onderscheiden is, ook gescheiden kan worden. Maar het geheel kan niet gescheiden worden van alle de delen, wanneer deze te zamen gevoegd ende verenigd zijn, vermits daar waar alle de delen zijn ook noodzakelijk het geheel is. Van deze wordt het derhalve niet onderscheiden.
 Om gelijke redene wordt ook de grootte van een lichaam niet en onderscheiden van het gehele lichaam. Deze grootte is toch onscheidelijk van hetzelfde. Ware zij hiervan wel scheidelijk, dit zou een tegenspraak in zich dragen, vermits het dan een lichaam aan grootte zou ontbreken, waar hetzelfde nochtans een grootte zou zijn. Het zou het lichaam aan grootte ontbreken, -vermits deze grootte van hetzelfde weggenomen zou zijn; het zou evenwel een grootte zijn, vermits het deelbaar zou zijn, en alle het deelbare ene grootte is. Het zou deelbaar zijn, vermits het toch delen zou bezitten. Want als het deze niet zou bezitten, zo moesten de delen zich te zamengevoegd hebben tot één ondeelbare punte. Maar dan zouden de lichamen doordringbaar zijn.
 De Peripatetici zeggen dat een ieder lichaam tot in oneindelijkheid deelbaar is, en dat men deshalve nimmer tot het alderkleinste deel en kan geraken. Dit en is in genen dele mijne mening,

vermits ik zegge dat, indien een lichaam gedeeld wordt en daarna de delen van hetzelfde en wederom de delen der delen ende zo voorts gedeeld worden, men evenwel noodzakelijk tot de kleinste delen zal komen, dewelke niet meer gedeeld en kunnen worden.

koor

Want indien een ieder deel tot in het oneindelijke deelbaar zou zijn, zo zou de geringste zandkorle in honderdduizend delen, ja, meer nog, duizend maal in honderdduizend delen gedeeld kunnen worden, en nog meer in zovele delen, welke niet gedacht noch geteld en kunnen worden.

Gorlaeus

Dit is geheel onredelijk dat een lichaam, hetwelk zelve enen einde heeft, te zamengesteld zou zijn uit delen zonder einde.

koor

Want waarin iets gedeeld kan worden,

koor en Gorlaeus

daaruit wordt hetzelfde te zamengesteld.

Gorlaeus

Daarom stellen wij dat een lichaam is te zamengesteld uit ondeelbare kleinste delen, wij zeggen ook: deze delen hebben een grootte. Wij ontkennen dus dat alle grootte deelbaar is.

koor

Zaagh, of Steek-zaagh.
 Domme-kraght.
 Mokers.
 Yzere Wiggen.
 Brandt-yzer.
 Hout-haak.
 Spaander-haak.
 Een Klaas Jacobzen.
 Tange.
 Nagel-hamer.
 Wigge.
 Oor-houten.
 Klufften.
 Hellen.
 Steven-haken.
 Hevels en Klein-touwen.
 Een Koe-voet.
 Schot-bouten.
 Yzere ram.
 Avegaar.
 Een houde Ram.
 Een groote Wigge daar toe.
 Teer-ketel.
 Slyp-steen.
 Een Mal.
 Rye.
 Hout-bok.
 Schraaghe.
 Vlotten.
 Een Slee.
 Dwars-slee.
 Kaap-stander.
 Bytels.
 Klavaats-hamer.
 Rabat-yzer.
 Klavaats-yzer.

Spyker-yzer.
Werk-bytel.
Duim-stok.
Schraper.
Een Moker.

Spyker-hamertje.
Een Roffel.
Gerf-schaaf.
Odief.
Ploegen.
Handt-zaagh.
Klamp-spykers-boor, tien duims Boor.
Dissel.
Byl.

deel 2 - Hadewijch

Hadewijch

... ic wart met dien wederbracht
jamerleke in mi selven.

Te enen cinxendage wart mi ver-
toont inde dageraat, ende men sanc mette-
nen inde kerke ende ic was daar; ende
mijn herte ende mijn aderen ende alle
mine lede schudden ende beveden van
begerten; ende mi was alst dicke heeft
geweest, so verwoedeleke ende so
vreseleke te moede, dat mi dochte, ic
en ware minen Lieve genoegh ende mijn
Lief en vervulde minen nied, dat ic
sterven soude ende al verwoedende
sterven. Doen was mi van begerliker
Minnen so vreseleke te moede ende so
wee, dat mi alle die lede die ic hadde
sonderlinge waanden breken ende alle
mine aderen waren sonderlinge in

arbeiten. Die begerte daar ic doen in
was die es onseggeleke eneger reden-
nen ocht iemens die ic kinne; ende dat
selve dat icker af seggen mochte ware
ongehoort vore alle die die Minne nie en
bekinden met begerten werken ende
die vore Minne nie bekint en waren.
Aldus magicker af seggen: ic begerde
mijns Liefs te vollen te gebukene ende
te bekinnenne ende te gesmakene in
allen vollen gereke: sine menscheit
gebrukeleke metter miere ende de
mine daar in te gestane ende starc te
wesene in ongebrekelechheden te valne
dat ic Hem weder dat ongebrekeleke
genoegh ware suver ende enech ende in
allen te vollen gereke genoegh te
dogene in elker doget. Ende daartoe
woudic van binnen dat Hi mi met siere
godheit in enege geeste genoegh ende
al ware dat Hi es, sonder ontbliven.

Want die gichte cosic meest boven alle
gichten die ic ie gecoo, dat ic genoegh
ware in allen groten dogene; want dat
es dat volcomenste genoegh doen te
wassene God met Gode te sine. Want
dats dogen ende pine ellende ende in
groten nuwen vernooie te sine ende dat
al laten comen ende gaan sonder
vernooien ende el engen smake
daaraf te hebbene dan soete minne
ende helsen ende cussen. Aldus beger-
dic dat mi God ware Hem mede ge-
noegh te sine.

koor

Doen mi aldus vreseleke te moede was,
doen versagic vanden outare comen
gevlogen te mi enen are die groot was;
ende hi seide mi: Wiltu een werden, so
gereide di. Ende ic stont op mijn knien,
ende mijne herte geberde vreseleke dat
enechleke te anebedene na sine werde
werdecheit dat doch mi ongereet ware,
dat wetic wel, wet God, altoos te
minen wee ende te minen sware.
Ende geen aar keerde seggende:
Gerechte Here ende mogende, nu tone
dine mogende cracht dijnre enechheit te
enegene na gebukene dijn selves. Ende
hi keerde hem weder ende seide te mi
Die gecomen es hi comt weder, ende
daar hi nie en quam, daarne en komt hi
niet.

Hadewijch

Doen quam Hi vanden outare hem
selven tonende alse een kint; ende dat
kint was van dier selver gedane dat hi
was in sinen iersten drien jaren ende Hi
keerde hem te mi waert ende nam uter
ciborien sinen lichame in sine rechte
hant ende in sine slinke hant nam Hi
enen kelc die scheen vanden outare
comende, maar ic en weet wanen hi
quam. Daarmede quam Hi in die
gedane des cleeds ende des mans dat
Hi was op dien dach doen Hi ons sinen
lichame iersten gaf, alse gedane
mensche ende man, soete ende schone
ende verweent gelaat tonende, ende
also onderdanechleke te mi comende

alse een die eens anders al es. Doen
gaf Hi mi hem selven in specien des
sacraments in figuren also men pleget;
ende daarna gaf Hi mi drinken uten
kelke gedane ende smake als enen
pleget. Daarna quam Hi selve te mi,
ende nam mi altemale in sine arme
ende dwanc mi ane Hem; ende alle die
lede die ic hadde gevoelden der siere in
alle hare genoegh na miere herten
begerten na miere menscheit. Doen
werdic genoegh van buten in allen
vollen sade. Ooc haddic doen ene corte
wile cracht dat te dragene; maar saan
in corten uren verlosic dien schonen
man van buten in siene in vormen, ende
ic sachen al niet te werdene ende also
sere verdooiende werden ende al
smelten in een, sodat icken buten mi
niet en conste bekinnen noch verne-
men, ende binnen mi niet bescheden.
Mi was op die ure ochte wi een waren
sonder differencie. Dit was al van
buten in siene, in smakene, in gevoelne,
also men smaken mach van ontfane
inden sacramente van buten, in siene
ende in gevoelne van buten, also lief
met lieve ontfaan mach in aller voller
genoechten van siene ende van hoorne,
van vervaarne [deem inden anderen.
Hierna bleef ic in enen vervaarne] en
mijn Lief, dat ic al versmalt in Hem,
ende mi mijns selves niet en bleef; ende
ic wart verwandelt ende opgenomen
inden geeste ende mi wart daar
vertoont van selkerhande uren.

deel 3 • De Stijl

koor

Een volstreekte cirkellijn (is) geen volstrektetheit van eerste orde. Een volstreekte cirkellijn is volstrekt als lijn. Maar zij is niet volstrekt zonder eenige beperking, zij is niet volstrekt als oneindige lijn, zij is geen volstrektetheit van eerste orde, zij is niet de volstreekte lijn.

De volstrekt-rechte lijn is 'de' volstreekte lijn.

Waarom?

Omdat alléén zij als lijn een volstrektetheit is van eerste orde. Ook haar straal, de volstrekt-oneindige straal, is volstrektetheit van eerste orde. De volstrekt-oneindige straal is ook 'de' volstreekte straal. Want alléén hij is als straal een volstrektetheit van eerste orde.

De kruisfiguur.

De figuur, die de begripvoorstelling van het paar volstrekteden van eerste orde objectieveert, is de figuur der volstreekte rechthoekigheid of: de kruisfiguur. 't Is de figuur, die straal-en-lijn voorstelt, herleid tot volstrektetheit van eerste orde. Zij karakterizeert de verhouding der volstrekteden van eerste orde als een volstrekt rechtehoekige verhouding, een 'kruis'verhouding. Deze figuur is wezenlijk 'open'.

danser(es) (gesproken)

In die dagen kwam er bericht van Piet Mondriaan, dat hij in Holland was en niet naar Parijs terugkon. Mevrouw Hannaert vroeg hem te logeren en toen ik op een middag binnenkwam, zat hij bij haar aan tafel. Hij maakte een merkwaardige indruk op me door zijn aarzelende manier van spreken en het nerveuze trekken met zijn mond.

In de zomer van 1915 is hij in Laren gebleven en huurde een klein atelier aan de Noolse weg.

's Avonds gingen we vaak naar Hamdorp omdat Piet dol op dansen was. Wanneer hij met een (liefst héél jong) meisje had afgesproken, was hij voelbaar in een goed humeur.

Hij danste recht op, met zijn hoofd schuin naar boven en maakte 'gestileerde' passen. De Larense artiesten hadden hem dan ook spoedig de 'dansende madonna' gedoopt!

In '29 was ik een middag bij hem in Parijs en trof de Hoyacks op zijn atelier. Na een tijdje zette hij, zonder iets te zeggen, een klein grammofonootje aan (dat precies zo als een zwart vlakje op een wit tafeltje onder een schilderij stond, dat het er de ruimtelijke voortzetting van leek) en begon rustig en afgemeten met mevrouw Hoyack door het atelier te stappen.

Ik nodigde hem uit om nog eens als vanouds ergens samen te gaan eten. Lopend op de Boulevard Raspail had ik ineens het gevoel dat hij kleiner was

geworden. 't Was een vreemde gewaarwording.

In de métro namen we afscheid; toen we het fluitje hoorden, legde hij even zijn hand in mijn arm en omhelsde me. Ik zag hem langzaam naar de uitgang lopen, zijn hoofd enigszins opzij gebogen, in zichzelf teruggetrokken, eenzaam.

Dat was onze laatste ontmoeting.

koor

... een 'kruis'verhouding.

We kunnen haar trekken dóórtrekken naar alle zijden zoover we willen, zonder haar wezenlijk karakter te veranderen, en hoe ver we de trekken dier figuur ook dóórtrekken, zij krijgt daardoor nooit een 'omtrek', ze wordt daardoor nooit 'gesloten', ze is geheel en wezenlijk onbegrensd, en daadwerkelijk onbegrensd: ze sluit alle begrenzing uit. Omdat die figuur geheel vanzelf uit onze begripvoorstelling geboren wordt, karakterizeert zij de begripvoorstelling van volstreekte tegendelen van eerste orde, als een begripvoorstelling van het wezenlijk 'opene', het wezenlijk en daadwerkelijk 'onbegrensd'.

deel 4

koor

Droom-schoone dood en onsterfelijk verlangen,
Pracht van te vatte' en te voele' in vaste armen, –

Schoonheid, gedrukt aan 't luid-bewogen harte, –

Pracht van elkaar al vlamme te omvangen,
Zaligheid doende in sprakeloos erbarmen,
Zaligheid zelve in de opvlucht aller smarte.

O, lust! daar óver mij de branding slaat,
Bij 't doffe bruisen der ontroerde baren,
Te zien hoe 't Leven om mij heen vergaat, –

Maar Liefde niet, en, midden in het staren
Op 't rustig stralen van uw klaar gelaat,
Vereend met ú, ter eeuwigheid te varen....!

Madame Curie (gesproken)

... Pierre, mijn Pierre, daar lig je, heel stil als een arme gewonde die uitrust in zijn slaap. Je hoofd in verband gewikkeld.

... Je lippen, die ik vroeger gulzig noemde, zijn nu grijs en kleurloos, je baardje is wat grijs geworden.

... Zaterdagochtend hebben we je in de kist gelegd en terwijl dat gebeurde heb ik je hoofd ondersteund. Voor de laatste maal hebben we toen je koude gezicht gekust. Daarna heb ik een paar maagdenpalmen uit de tuin in de kist gelegd

Beknopte inhoud

en ook het portretje van mij dat je 'het brave studentje' noemde en waar je zo van hield.

... Je kist is nu gesloten en ik kan je niet meer zien. Ik wil niet dat ze er die vreselijke zwarte doek overheen leggen. Ik bedek hem met bloemen en ga er vlak naast zitten.

Het belang van radium vanuit het oogpunt der algemene theorieën is van beslissende betekenis geweest. Door de ontdekking en de isolatie van deze stof is het bewijs geleverd voor de door mij gestelde hypothese volgens dewelke ... Het scheikundige werk dat ten doel had radium in de vorm van zuiver radium-zout te isoleren en het als een nieuw chemisch element te karakteriseren, is vooral door mij persoonlijk volbracht ... en de stoffen die door mij radioactief zijn genoemd ... Ik heb gebruikt ... Ik heb volbracht ... Ik heb bepaald ... Ik heb verkregen ... Dit werk is ten sterkste verbonden met de door ons gezamenlijke verrichte arbeid. Ik meen dan ook dat ik de bedoelingen van de Academie der Exacte Wetenschappen juist opvat als ik ervan uitga dat de hoge onderscheiding die mij is toegekend, berust op deze gezamenlijke arbeid en derhalve een eerbetoon aan de nagedachtenis van Pierre Curie betekent.'

Mijn liefste Pierre, ik moet voortdurend aan je denken, mijn hoofd staat op springen en ik voel me volkomen verward. Ik kan maar niet bevatten dat ik verder moet leven zonder jou ooit nog te zien, zonder dat ik mijn lieve levensgezel ooit nog toe zal lachen.

Mijn Pierre, na tamelijk goed te hebben geslapen stond ik vrij rustig op. Dat is nog geen kwartier geleden en nu al zou ik weer kunnen janken als een wild dier.

... Ze zijn allemaal met elkaar aan het praten. En ik zie alleen maar Pierre voor me, Pierre op zijn sterfbed.

Mijn kleine Pierre, ik zou je willen vertellen dat de gouden regen in bloei staat, dat de blauwe regen, de meidoorn en de irissen in knop zijn – wat zou je ervan genoten hebben. Ook wil ik je vertellen dat ze me gevraagd hebben jouw leerstoel te bezetten en dat sommige lieden zo stompzinnig waren me hiermee geluk te wensen.

Overdag ben ik aldoor in het laboratorium bezig. Ik zou niet weten waaraan ik nog enig plezier zou kunnen beleven, behalve misschien wetenschappelijk werk – en ook dat niet, want als ik resultaat zou boeken, zou ik het onverdraaglijk vinden dat jij er dan niets van weet.

Vier zelfstandige werken maken samen *De Materie*. Elk deel gaat over de manier waarop de geest omgaat met de materie.

Deel 1

Na de hamerende orkestinleiding klinken twee fragmenten uit het *Plakkaat van Verlatinghe*, het officiële stuk uit 1588 waarin de trouw aan de Spaanse koning wordt opgezegd en de eerste Republiek der Verenigde Nederlanden wordt uitgeroepen.

Dan volgt een tekst over de scheepsbouw, een belangrijke activiteit in de zich snel ontwikkelende republiek. Gorlaeus komt op en zet uiteen dat de materie uit ondeelbare kleinste deeltjes bestaat – omstreeks 1600 was dat een revolutionaire, want anti-katholieke theorie. Hiermee kan Gorlaeus als een van de eerste atoomfysici worden beschouwd.

Deel 2 - Hadewijch

'Aria' voor sopraan met orkest, met als tekst het *Zevende visioen* van de dertiende-eeuwse dichteres Hadewijch, een mengeling van religieuze mystiek en erotiek.

pauze

Deel 3 - De Stijl

Over Mondriaan en De Stijl. Teksten van M.H.J. Schoenmaeckers over 'de volstrekt rechte lijn'. Verwijzingen naar lichte muziek en boogie-woogie. Een danseres haalt herinneringen op aan dansliefhebber Mondriaan. Lange akkoorden kondigen deel 4 aan.

Deel 4

Uit kale akkoorden ontwikkelt zich geleidelijk een statige 'Pavane'. Het koor zingt fragmenten over dood en liefde uit de sonnetten van Willem Kloos. De beginakkoorden keren terug; Madame Curie spreekt over haar overleden man die ze smartelijk mist, en over haar wetenschappelijke werk. Met de vier akkoorden die de muzikale basis van het hele werk vormen eindigt dit laatste deel.

op basis van programmaboek De Materie, De Nederlandse Opera, 1989

Uitvoerenden

Bas Wiegers | dirigent

- 'associated conductor' Münchener Kammerorchester, gastdocent directie Conservatorium Amsterdam
- eerder vaste gastdirigent Klangforum Wien – dit seizoen op tournee naar New York – 3x Concertgebouw-orkest i.h.k.v. '750 jaar Amsterdam', Britten & Mozart (Opéra national de Lorraine), Haas & Sciarrino (Theater Klagenfurt), Salzburger Festspiele, Biennale Venetië, Holland Festival
- werkt intensief samen met componisten als Georges Aperghis, Georg Friedrich Haas, Helmut Lachenmann, Salvatore Sciarrino en Rebecca Saunders
- podcast: The Treasure Hunt
- **EERDER IN DE MATINEE** Padding *Three birthday pieces*, Andriessen *The Only One*, Messiaen *Chronochromie* & Ravel *Valses nobles et sentimentales* (2019), Vivier *Zipangu*, Palau Dewata (arr.), *Wo bist Du Licht*, *Lonely Child* & Namavar *Tiaré Tahiti* (2020), Xu *Roar of nature*, Sibelius *Vioolconcert* & Prokofjev *Zesde symfonie* (2021), Hilli *Peach*, Torstensson *Licks & Brains II*, Tulse *Lijnen & Bulsink Smashing Mirrors* (2023), Chin *Gougalōn & Graf-fiti*, Van Dun *Rocailles de l'après-vie...* & Ligeti *Pianoconcert* (2023), Tsoupaki *Another Day* & Andriessen *The City of Dis* (2015)

Kees Jan de Koning | koordirigent

- basbariton, studeerde blokfluit aan het Utrechts Conservatorium, daarna zang bij Peter Kooy en Herman Woltman & Koninklijk Conservatorium Den Haag
- zingt bij Nederlands Kamerkoor en Quink Vocaal Ensemble, verder bij Huelgas Ensemble, Gesualdo Consort, Cappella Amsterdam, Vlaams Radiokoor
- Lied- en oratoriumsolist, projectdirigent, vocale koorcoach, sinds 2019 docent ensemblezang Ameza (Ars Musica)

Robin Tritschler | tenor (Gorlaeus)

- ler, Royal Academy of Music
- dit seizoen Purcell *King Arthur* (Hervé Niquet, Le Concert Spirituel), Bach *Weihnachtsoratorium* (Fabio Biondi, Wiener Symphoniker)
- eerder: Monteverdi *Vespers* (Raphaël Pichon, Pygmalion), Bartók *Cantata profana* (met Antwerp Symphony en BBC Symphony Orchestra), Bruckner *Te Deum* (Nathalie Stutzmann) en Nono *Il canto sospeso* (Salzburger Festspiele)
- terugkerende gast in Wigmore Hall, London

Elisabeth Hetherington | sopraan (Hadewijch)

- Canadees-Nederlandse, Nederlandse Muziekprijs 2024
- achtergrond in moderne dans (o.a. LeineRoebana)
- Holland Opera: Judith in *Hertog Blauwbaards Burcht*, Susanna in *Divorce of Figaro*, Senta in *De Vliegende Hollander* en Cordelia in *King Lear*
- residentie November Music Festival 2024
- specialist originele uitspraak van het Elizabethaans Engels
- **EERDER IN DE MATINEE** Vaughan Williams *Derde symfonie 'Pastorale'* (2025)

Stephanie Pan | stem (danseres, De Stijl)

- stemkunstenaar, componist, interdisciplinair maker en performer
- werk: in wisselende combinaties: muziekkuitvoering, klankkunst, (fysiek) theater, performancekunst, durational performance, textielkunst, installaties
- als stemartiest: bewegend tussen klassiek belcanto en schreeuwen/belting, de stem als puur klankproducerend instrument

Yela de Koning | stem (Madame Curie)

- actrice, 2017 afgezwaid bij Toneelacademie Maastricht
- lid Het Nationale Theater, optredens in *The Nether* (2018), *De eeuw van mijn moeder* (2022), en *Coriolanus* (2023, titelrol, Louis d'Or-nominatie), nu: Phedra in *Vlammen*
- op het scherm in *Rampvlucht* (2022), *Nemesis* (2022), *Red Light* (2023) en de korte films *Over een pastoor op regenlaarzen* (2019) en *Embrace me* (2021), verder *De Joodse Raad* (2024) en *Nemesis* (2025)

Het Muziek

- grensverleggend ensemble voor nieuwe muziek
- spraakmakende muziekprojecten, onverwachte partners, crossovers van disciplines, open mind
- bouwt aan voortdurende ontwikkeling van nieuwe gecomponeerde muziek in verschillende vormen en disciplines, zowel de grote twintigste-eeuwse componisten als het allernieuwste eenentwintigste-eeuwse werk

sopraan

Dárta Liepiņa
Lou-Anne Massard

alt

Michaela Riener
Fanny Alofs

tenor

Georgi Sztojanov
Dierick Aartsen

bariton

Berend Stumphius
Lars Klamer

fluit

Jana Machalett
Mirjam Teepe
Andrea Hallgass

hobo/Engelse hoorn

Hans Wolters
Raúl Rodríguez

hobo

Lucia Monteagudo
Juan De Bel

klarinet

Stefan Woudenberg
Jaime Peña Martínez

Salome Etter

Gonçalo Figueiredo

Côrte-Real

Diede Brantjes

basklarinet

Daniël Boeke

Tomaj György

basklarinet/

contrabasklarinet

Fie Schouten

saxofoon

Marijke Schröer (*alt/*
sopraan)

Zofia Kęsy (*alt/*
bariton)

Michel Lamers (*tenor*)

Hao-Teng Liu (*tenor*)

Tom Lowe (*bariton*)

hoorn

Jan Harshagen

Oscar Schmidt

Sergei Dovgaliouk

Runar van Esch

trompet

Arthur Kerklaan
Judith van Eck

Bas Duister

Nino Ponce

trombone

Koen Kaptijn

Joost Geevers

Carlos Duran

bastrombone

Brandt Attema

tuba

José Guilherme Neves

slagwerk

Niels Melieftse

Dirge Kuran

Antonin Jaccard

Te-Ping Teng

Boldizsár Szöllösi

piano

Pauline Post

Laura Sandee

synthesizer

& piano de Stijl

Pascal Meyer

synthesizer

Helena Basilova

harp

Astrid Haring

elektrische gitaar

Martin van Hees

Wiek Hijmans

elektrische bas

Mark Haanstra

viool

Joe Puglia

Timotej Willewaldt

Marijke van Kooten

Anna Maring

altviool

Liesbeth Steffens

Ivo Slootbeek

cello

Sebastiaan van

Halsema

Hesce Mourits

contrabas

Jordi Carrasco Hjelm

WIJ HEBBEN DE MATINEE OPGENOMEN IN ONS TESTAMENT DOET U OOK MEE?

Caspar Broeksma
Gerard Jongerius
Kees van Tilburg

*bestuursleden Stichting
Vrienden van de Matinee*

*Vrienden
van de Matinee*

Volgende concerten

17 JANUARI 2026, 14.15 uur

Mahler 5 door Canellakis

Radio Filharmonisch Orkest
Karina Canellakis *dirigent*

Mahler Vijfde symfonie

Mahlers *Vijfde symfonie*: wat begint met een treurmars, loopt uit op een befaamd Adagietto (*Death in Venice*) en een stralende Finale. Zó betoonde Gustav Mahler zijn eindeloze liefde voor de jonge Alma Schindler.

24 JANUARI 2026, 14.15 uur

Betoverende koorklanken met Sigvards Kļava

Groot Omroepkoor
Sigvards Kļava *dirigent*

Bruckner Os justi
Bruckner Christus factus est
Bruckner Locus iste
Bruckner Ave Maria
Mendelssohn Warum toben die Heiden
Tsjajkovski Liturgie van de heilige
Johannes Chrysostomos

De hardcore koordirigent Sigvards Kļava staat weer voor het Groot Omroepkoor. Hij laat geestelijke koorwerken uit Oost en West samenkomen.

Colofon

UITGAVE NTR Klassiek
REDACTIE, OPMAAK Onno Schoonderwoerd
FOTOGRAFIE, Marco Borggreve, Michel Mees, Francesca Patella, NN
ART DIRECTION Norbert Croonenberg
DRUK Ten Herkel Grafisch Compleet

© 2026 NTR ZaterdagMatinee, Hilversum

Programmering en productie NTR ZaterdagMatinee

ARTISTIEK PROGRAMMEUR Frank Veenstra
CASTING CONSULTANT Christian Carlstedt
PRESENTATIE NTR ZATERDAGMATINEE, NPO
KLASSIEK Hans Haffmans
PRODUCTIE Dominique Slegers, Anita Wijnen
GELUIDSTECHNIEK PME-técnica/Koen Keevel
BOVENTITELING Jurjen Stekelenburg
MARKETING & COMMUNICATIE Jorieke de Fretes, Renske Homans, Mary Fan Zandkamp
RADIOREDACTIE Myrthe van Dijk
HOOFDREDACTIE NTR KLASSIEK Makira Mual
EINDREDACTIE NTR KLASSIEK Jane van Laar
FINANCIËLE ADMINISTRATIE NTR & Stichting Omroep Muziek